

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

«Затверджую»

Ректор Східноєвропейського
національного університету
імені Лесі Українки

_____ І. Я. Коцан

28 квітня 2016 р.

ОСВІТНЬО-НАУКОВА ПРОГРАМА

«Історія та археологія»

рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)

галузь знань: 03 «Гуманітарні науки»

спеціальність: 032 «Історія та археологія»

ступінь вищої освіти: доктор філософії

Луцьк 2016

ПЕРЕДМОВА

1. Розроблено і внесено кафедрою нової та новітньої історії України Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

2. Затверджено та надано чинності Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.
Протокол № 5 від 28.04. 2016 р.

3. Введено вперше.

4. Склад проектної групи:

Шабала Я. М. – доктор історичних наук, професор, голова проектної групи;

Каліщук О. М.. – доктор історичних наук, доцент;

Надольська В. В. – кандидат історичних наук, доцент.

ВСТУП

Історія та археологія є спеціальністю з підготовки компетентних фахівців, яка охоплює повний спектр знань щодо розвитку історичного процесу. Створення такої спеціальності обумовлене потребами та викликами сучасної суспільно-політичної ситуації в Україні та світі. Країна потребує висококваліфікованих спеціалістів, котрі здатні вибудувати цілісну концепцію минулого держави та виявляти витoki існуючих у різних сферах життя суспільства проблем, розвивати націотворчу парадигму історії України.

У процесі відродження самосвідомості та історичної пам'яті українського народу історичні дослідження відіграють надзвичайно важливу роль. Новий етап розвитку вітчизняної історичної науки, започаткований із проголошенням незалежності України, вимагає підготовки висококваліфікованих спеціалістів із метою забезпечення наступності і спадковості розвитку культури нації, її кращих гуманістичних, демократичних і патріотичних традицій.

Процес навчання ґрунтується на широкому використанні методів активізації всіх видів лекційних і практичних занять магістерського курсу, дослідженні та засвоєнні найновіших методологій та методик дослідження у галузі гуманітарних наук.

Освітньо-наукова програма підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 032 «Історія та археологія» (далі – програма) є нормативним документом, який визначає нормативний зміст навчання, компетенції, встановлює вимоги до змісту, обсягу та рівня освітньої та професійної підготовки здобувачів.

Мета освітньо-наукової програми – забезпечення системного підходу у підготовці здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 032 «Історія та археологія».

Завдання – поглибити теоретичні знання та практичні уміння і навички у галузі гуманітарних наук за спеціальністю історія та археологія, розвинути

мовні компетентності, сформувати універсальні навички дослідника, достатні для проведення та успішного завершення наукового дослідження і подальшої професійно-наукової діяльності.

До основних завдань ОНП підготовки докторів філософії в галузі **гуманітарних наук** за спеціальністю 032 Історія та археологія належать:

- сформувати у здобувача вищої освіти – першого наукового ступеня доктора філософії **загальні та фахові компетентності**, достатні для проведення власного наукового дослідження за спеціальністю 032 Історія та археологія, участі у колективній науково-дослідній роботі у галузі гуманітарної науки; достатні для здійснення власної педагогічної діяльності, організації науково-методичної роботи профільної кафедри (відділу) у вищому навчальному закладі (науковій установі);
- забезпечити виконання здобувачем ступеня доктора філософії власного наукового дослідження у формі дисертаційної роботи відповідно до пріоритетних напрямів розвитку вітчизняної та світової науки у галузі гуманітарних наук, що висуваються до дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі **гуманітарних наук** за спеціальністю 032 Історія та археологія;
- створити умови для належного визначення основних етапів та змістовних завдань власного наукового дослідження здобувача наукового ступеня та послідовність їх виконання;
- створити умови для належної публікації проміжних та остаточних результатів власного наукового дослідження здобувача наукового ступеня доктора філософії в галузі **гуманітарних наук** за спеціальністю 032 Історія та археологія у наукових фахових періодичних виданнях та під час роботи наукових конференцій;
- забезпечити системну розширену педагогічну практику аспіранта (здобувача) на профільній кафедрі, яка включає в себе оволодіння

сучасними методиками, сучасними інформаційними технологіями викладання дисциплін у галузі гуманітарних наук, проведення навчальних занять, підготовку та публікацію власних науково-методичних праць за профілем кафедри (робоча навчальна програма, конспект лекцій, навчально-методичний комплекс, навчально-методичний посібник, навчальний посібник, підручник, практикум тощо), практичне освоєння принципів та методів організації науково-педагогічної, наукової та виховної роботи профільної кафедри (розподіл функціональних обов'язків, розподіл педагогічного навантаження, місце кафедри у системі науково-дослідної роботи факультету й університету тощо);

- забезпечити якісний проміжний контроль виконання здобувачем ступеня доктора філософії власного наукового дослідження, створити умови для всебічної, об'єктивної фахової експертизи результатів власного наукового дослідження здобувача наукового ступеня доктора філософії, їх відповідності чинним вимогам до дисертаційних робіт;
- створити умови для підготовки до процедури захисту дисертації (наукового дослідження) здобувача наукового ступеня до захисту у спеціалізованій вченій раді чи разовій спеціалізованій вченій раді.

Освітня складова програми ґрунтується на фундаментальних постулатах гуманітарних наук. Вона передбачає надання спеціальних знань та професійну підготовку, які є необхідними для проведення наукового дослідження і подальшої професійно-наукової діяльності, поєднання лекційних та практичних занять, науково-педагогічної практики, консультування із науковим керівником, науковцями та викладачами із самостійною науково-навчальною роботою.

Наукова складова базується на циклі наукової підготовки і включає: роботу над дисертацією, наукові семінари, написання наукових статей, тез конференцій, розробці інших інтелектуальних продуктів.

Це обумовлює формування таких циклів програми: професійної наукової підготовки, нормативної частини, наукової підготовки, практичної підготовки.

Освітньо-наукова програма підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 032 «Історія та археологія» використовується Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки при:

- розробленні навчальних планів; програм навчальних дисциплін;
- розробленні засобів діагностики якості підготовки здобувачів та якості освітніх послуг;
- визначенні змісту навчання як бази для оволодіння новими навиками науково-дослідної роботи, формування наукового продукту, набуття фахових і загально-наукових компетенцій;
- розробці методичного забезпечення навчального процесу.

**Освітньо-наукова програма
підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії галузі
знань 03 «Гуманітарні науки»
за спеціальністю 032 «Історія та археологія»**

1. Загальна характеристика (спрямованість) освітньо-наукової програми галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 032 «Історія та археологія»	
Офіційна назва освітньої програми	Історія та археологія History and Archeology
Тип диплому та обсяг освітньої програми	Диплом доктора філософії, одиничний, 49 кредитів ЄКТС освітньої компоненти освітньої програми, термін освітньої компоненти освітньої програми – 2 роки, загальний термін навчання – 4 роки
Цикл/рівень	НРК України – 8 рівень, FQ-EHEA – третій цикл, EQF-LLL – 8 рівень
Передумови	Рівень вищої освіти «Магістр»
Мова(и) викладання	Українська мова
Основні поняття та їх визначення	В освітній програмі використано основні поняття та їх визначення відповідно до Законів України «Про вищу освіту», «Про наукову та науково-технічну діяльність»
2. Зміст освітньо-наукової програми	
Орієнтація освітньої програми	Освітня програма ґрунтується на фундаментальних засадах наукової методології та результатах сучасних наукових досліджень у сфері гуманітарних наук.
Основний фокус освітньої програми	Освітня програма передбачає надання спеціальних знань та професійну підготовку у сфері гуманітарних наук, необхідних для проведення наукового дослідження і подальшої професійно-наукової діяльності Ключові слова: історичний процес, історія України, всесвітня історія, археологія, музеєзнавство, пам'яткознавство
3. Мета і завдання освітньо-наукової програми	
Мета	Поглибити теоретичні знання та практичні уміння і навички, які забезпечать підготовку висококваліфікованого, конкурентоспроможного, інтегрованого у світовий та європейський науково-освітній простір фахівця ступеня доктора філософії в галузі гуманітарних наук, що дозволить успішно виконати та захистити власне оригінальне наукове дослідження у спеціалізованій вченій раді та продовжити професійну діяльність
Завдання	сформувати у здобувача вищої освіти – першого наукового ступеня доктора філософії загальні та фахові компетентності , достатні для проведення власного наукового дослідження за спеціальністю 032 Історія та археологія, участі у колективній науково-дослідній роботі у галузі гуманітарної науки; достатні для здійснення власної педагогічної діяльності, організації науково-методичної роботи профільної кафедри (відділу) у вищому навчальному закладі (науковій установі); забезпечити виконання здобувачем ступеня доктора філософії власного наукового дослідження у формі дисертаційної роботи відповідно до пріоритетних напрямів розвитку вітчизняної та

	<p>світової науки у галузі гуманітарних наук, що висуваються до дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі гуманітарних наук за спеціальністю 032 Історія та археологія;</p> <p>створити умови для належного визначення основних етапів та змістовних завдань власного наукового дослідження здобувача наукового ступеня та послідовність їх виконання;</p> <p>забезпечити системну розширену педагогічну практику аспіранта (здобувача) на профільній кафедрі, яка включає в себе оволодіння сучасними методиками, сучасними інформаційними технологіями викладання дисциплін у галузі гуманітарних наук, проведення навчальних занять, підготовку та публікацію власних науково-методичних праць за профілем кафедри (робоча навчальна програма, конспект лекцій, навчально-методичний комплекс, навчально-методичний посібник, навчальний посібник, підручник, практикум тощо), практичне освоєння принципів та методів організації науково-педагогічної, наукової та виховної роботи профільної кафедри (розподіл функціональних обов'язків, розподіл педагогічного навантаження, місце кафедри у системі науково-дослідної роботи факультету й університету тощо);</p> <p>забезпечити якісний проміжний контроль виконання здобувачем ступеня доктора філософії власного наукового дослідження, створити умови для всебічної, об'єктивної фахової експертизи результатів власного наукового дослідження здобувача наукового ступеня доктора філософії, їх відповідності чинним вимогам до дисертаційних робіт;</p> <p>створити умови для підготовки до процедури захисту дисертації (наукового дослідження) здобувача наукового ступеня до захисту у спеціалізованій вченій раді чи разовій спеціалізованій вченій раді</p>
4. Стиль і методика викладання освітніх дисциплін, система оцінювання	
Викладання та навчання	Поєднання лекційних та практичних занять, науково-педагогічної практики, консультування із науковим керівником, науковцями та викладачами із самостійною науково-навчальною роботою
Оцінювання	Екзамени, заліки, поточний контроль
5. Наукова складова програми	
Підготовчий етап	Наукова складова базується на циклі наукової підготовки і включає: роботу над дисертацією, наукові семінари, написання монографії, наукових статей, тез конференцій
Завершальний етап	Попередній захист, захист дисертації
6. Асистентська педагогічна практика	
Практика	Педагогічна практика – 2 кредити
7. Проміжкові та підсумкова атестації	
Проміжкова атестація	<p>Цикл професійної наукової підготовки – екзамени і заліки</p> <p>Цикл нормативної частини – екзамени і заліки</p> <p>Цикл наукової підготовки – атестація</p> <p>Цикл практичної підготовки – практика</p>
Підсумкова атестація	Атестація здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії здійснюється спеціалізованою вченою радою, постійно діючою або утвореною для проведення разового захисту, на підставі публічного захисту наукових досягнень у формі дисертації.

	<p>Обов'язковою умовою допуску до захисту є успішне виконання аспірантом його індивідуального навчального плану.</p> <p>Здобувачі вищої освіти ступеня доктора філософії захищають дисертації, як правило, у постійно діючій спеціалізованій вченій раді з відповідної спеціальності, яка функціонує у вищому навчальному закладі, де здійснювалася підготовка аспіранта. Вчена рада вищого навчального закладу має право подати до Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти документи для акредитації спеціалізованої вченої ради, утвореної для проведення разового захисту, або звернутися з відповідним клопотанням до іншого вищого навчального закладу, де функціонує постійно діюча спеціалізована вчена рада з відповідної спеціальності</p>
8. Внутрішня та зовнішня системи забезпечення якості освітньої та наукової складових підготовки докторів філософії з соціальних наук	
<p>Внутрішня – ресурсне забезпечення реалізації освітньої програми</p> <p>Специфічні характеристики кадрового забезпечення</p> <p>Специфічні характеристики матеріально-технічного забезпечення</p> <p>Специфічні характеристики інформаційно-методичного забезпечення</p>	<p>100% науково-педагогічних працівників, задіяних до викладання циклу дисциплін, що забезпечують спеціальні (фахові) компетентності аспіранта, мають наукові ступені та вчені звання</p> <p>Використання сучасного програмного забезпечення: «Linux», «LibreOffice 3», «MiKTeX», «Scribus», «Scribus», «Foxit Reader»</p> <p>Використання віртуального навчального середовища СНУ імені Лесі Українки та авторських розробок науково-педагогічних працівників</p>
<p>Зовнішня – академічна мобільність</p> <p>Національна кредитна мобільність</p> <p>Міжнародна кредитна мобільність</p> <p>Навчання іноземних здобувачів вищої освіти</p>	<p>Регламентується Постановою КМУ №579 «Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність» від 12 серпня 2015 р.</p> <p>На основі двосторонніх <u>договорів</u> між СНУ імені Лесі Українки та університетами України</p> <p>У рамках програми ЄС Еразмус+ на основі двосторонніх <u>договорів</u> між СНУ імені Лесі Українки та навчальними закладами країн-партнерів</p> <p>Можливе, після вивчення курсу української мови</p>
9. Результати навчання та науково-дослідницької роботи аспірантів	
<p>Результати навчання</p> <p>1. Знання (ЗН)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Здатність продемонструвати глибокі знання історичних та сучасних тенденцій розвитку людської цивілізації. 2. Здатність продемонструвати глибокі знання вітчизняної і зарубіжної історіографії з різних історичних проблем. 3. Здатність продемонструвати глибокі знання теоретико-прикладних засад розгляду широкого спектру історичних явищ. 4. Здатність продемонструвати глибокі знання і розуміння класичної та сучасної методологічно-методичної бази

	<p>досліджень суспільно-політичних, соціально-економічних та культурних явищ і процесів.</p> <p>5. Здатність продемонструвати розуміння філософської методології наукового пізнання та психолого-педагогічних аспектів професійно-наукової діяльності.</p> <p>6. Здатність продемонструвати достатні знання іноземної мови, необхідні для ведення наукової бесіди та письмового оприлюднення результатів наукового дослідження.</p>
<p>2. Уміння (УМ)</p>	<p>1. Застосовувати одержані знання з різних предметних сфер історичної науки для формулювання та обґрунтування нових теоретичних положень і практичних рекомендацій у конкретній області історичного дослідження.</p> <p>2. Інтегрувати та застосовувати одержані знання з різних міжпредметних сфер у процесі розв'язання теоретико-прикладних завдань у конкретній області історичного дослідження.</p> <p>3. Обирати і застосовувати методологію та інструментарій наукового дослідження при здійсненні теоретичних й емпіричних історичних досліджень.</p> <p>4. Уміння проводити наукові дослідження на засадах виокремлення актуальних наукових проблем, визначення цілей та завдань, формування та критичного аналізу інформаційної бази, обґрунтування матеріалів дослідження та формулювання авторських висновків і пропозицій.</p> <p>5. Здійснювати моделювання та діагностування різних процесів та явищ суспільного життя.</p> <p>6. Вести наукову бесіду та дискусію рідною та іноземною мовою на належному науковому рівні, презентувати результати наукових досліджень в усній та письмовій формі.</p>
<p>3. Комунікація (КОМ)</p>	<p>1. Уміння спілкуватись діловою науковою та професійною мовою, застосовувати різні стилі мовлення, методи і прийоми спілкування, демонструвати широкий науковий та професійний словниковий запас.</p> <p>2. Уміння застосовувати сучасні інформаційно-комунікаційні інструменти і технології для забезпечення ефективних наукових та професійних комунікацій.</p>
<p>4. Автономія і відповідальність (АіВ)</p>	<p>1. Здатність самостійно проводити наукові дослідження та приймати рішення.</p> <p>2. Здатність формулювати власні авторські висновки, пропозиції та рекомендації.</p> <p>3. Здатність усвідомлювати та нести особисту відповідальність за одержані результати дослідження.</p>
<p>Результати науково-дослідницької роботи аспірантів</p>	<p>Науковий продукт (монографії, статті, тези, патенти тощо) Попередній захист, захист дисертації</p>
<p>10. Програмні (загальні та фахові) компетентності випускників аспірантури</p>	
<p>Інтегральна компетентність (ІНТ)</p>	<p>Здатність продукувати наукові ідеї, оволодіти методологією наукової та педагогічної діяльності, вирішувати комплексні проблеми в процесі дослідницької та професійної діяльності, проводити оригінальне наукове дослідження у галузі</p>

	гуманітарних наук
Загальні компетентності (ЗК)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ґрунтовні знання теоретико-прикладних засад гуманітарних наук (ЗК-1). 2. Здатність ініціювати та проводити оригінальні наукові дослідження, виокремлювати актуальні наукові проблеми, здійснювати пошук та критичне аналізування інформації (ЗК-2). 3. Здатність продукувати інноваційні конструктивні ідеї, застосовувати нестандартні підходи до аналізу складних і нетипових суспільних процесів (ЗК-3). 4. Усвідомлення необхідності перманентного навчання та здатність самовдосконалюватись впродовж життя (ЗК-4). 5. Уміння виявляти ораторську майстерність, вести наукову бесіду та дискусію за широким колом загальних суспільних та спеціальних наукових проблем, аргументовано обґрунтовувати власну позицію (ЗК-5). 6. Здатність бути цілеспрямованим, наполегливим, старанним та усвідомлювати соціально-моральну відповідальність за одержані наукові результати (ЗК-6). 7. Здатність раціонально планувати та розподіляти власний час, самостійно проводити наукові дослідження, взаємодіяти у колективі та виявляти лідерські здібності при виконанні наукових проєктів (ЗК-7).
Фахові компетентності (ФК)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ґрунтовні знання теоретичних та методологічних засад розвитку історичної науки, історичних шкіл та методологій, постмодерністських дискурсів та парадигм історії (ФК-1). 2. Ґрунтовні знання класичного та сучасного наукового інструментарію дослідження суспільно-політичних, соціально-економічних явищ та процесів (ФК-2). 3. Здатність формулювати наукову проблему, робочі гіпотези досліджуваної проблеми, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики (ФК-3). 4. Збирання, опрацювання та критика наукових джерел інформації з історії (ФК-4). 5. Здатність до побудови тлумачно-інтерпретативних схем історичного наративу з використанням існуючих та власних теоретичних моделей в спеціалізованому історичному дослідженні, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань (ФК-5). 6. Знання і розуміння спеціалізованої історичної предметної області і професії, виявлення та розуміння причинно-наслідкових зв'язків (ФК-6).
11. Урахування відповідності запланованих результатів навчальної та наукової діяльності потребам ринку праці та потенційним роботодавцям	
Аналіз функціонування діючої аспірантури	<p>Аспірантура за спеціальністю 07.00.01 – «Історія України» функціонує з 2005 р. Упродовж 2005–2015 рр. до аспірантури було зараховано на конкурсній основі 35 осіб, з них 25 осіб – з відривом від виробництва та 10 осіб без відриву від виробництва. На сьогодні продовжують навчання 5 осіб.</p> <p>За період функціонування аспірантури 23 особи успішно захистили дисертації, дисертації трьох осіб рекомендовані до захисту і знаходяться у спеціалізованих вчених радах. Серед захищених дисертацій – достроково захищені 2</p>

	<p>(Разиграєв О. В., Кузьмич О. М). Захисти дисертацій відбувалися у спеціалізованих вчених радах Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, Львівського національного університету імені Івана Франка, Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Протягом зазначеного часу успішно захистили дисертацію 2 здобувачі.</p> <p>Загальна успішність навчання та науково-дослідної роботи аспірантів та здобувачів за спеціальністю 07.00.01 – «Історія України» складає 82%.</p> <p>З 30 випускників аспірантури 12 працевлаштовані у Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки.</p> <p>Аспірантура за спеціальністю 26.00.05 – «Музеєзнавство. Пам'яткознавство» функціонує з 2014 р. Упродовж 2014–2016 рр. до аспірантури було зараховано на конкурсній основі 5 осіб, з них 3 особи – з відривом від виробництва та 2 особи без відриву від виробництва.</p>
Потреби ринку та роботодавців	<p>За даними Державної служби зайнятості у 2015 році існує попит на викладачів, наукових співробітників з досвідом роботи. Відповідно існує потреба підготовки фахівців з історії та археології. Роботодавці висувають вимоги до фахівців з історії та археології, які відповідають загальним та фаховим компетенціям, умінням, знанням, комунікаціям, автономії та відповідальності</p>
Відповідність запланованих результатів навчальної та наукової діяльності потребам ринку праці та потенційним роботодавцям	<p>Відповідності запланованих результатів навчальної та наукової діяльності потребам ринку праці та потенційним роботодавцям подана у матричній формі, в якій зазначаються компетенції, знання та уміння, комунікації та автономія і відповідальність, яким мають відповідати фахівці (матриця відповідності програмних компетентностей навчальним компонентам (11.1), матриця забезпечення програмних результатів навчання відповідними компонентами освітньої програми (11.2))</p>
12. Перспективи працевлаштування випускників аспірантури	
	<p>Робочі місця у державних та приватних коледжах, вищих навчальних закладах, наукових і науково-дослідних установах, музеях на посадах викладачів та наукових співробітників, в організаціях різних видів діяльності, форм власності на керівних посадах, у засобах масової інформації.</p>

13. Розподіл змісту освітньо-наукової програми та навчальний час за дисциплінами

13.1. Розподіл змісту освітньо-наукової програми за циклами

№ з/п	Цикл підготовки	Обсяг навчального навантаження аспіранта (кредитів /%)		
		Обов'язкові компоненти освітньої програми	Вибіркові компонент и освітньої програми	Всього за весь термін навчання
1.	Цикл нормативної частини (загальні компетентності аспіранта)	20	9	29
2.	Цикл професійно-наукової підготовки (фахові компетентності аспіранта)	12	6	18
3.	Цикл практичної підготовки	2	-	2
Всього за весь термін навчання		34 / 70	15 / 30	49/100

13.2. Розподіл змісту освітньо-наукової програми та навчальний час за дисциплінами

Код н/д	Компоненти освітньої програми	Кількість кредитів / годин	Форма підсумк. Контролю
1. Обов'язкові компоненти освітньої програми			
<i>1.1. Цикл дисциплін, що забезпечують загальні компетентності аспіранта</i>			
ОК 1.	Іноземна мова	8 / 240	екзамен, залік
ОК 2	Планування та стандарти наукової діяльності	3 / 90	Залік
ОК 3	Філософія та методологія науки	6 / 180	екзамен, залік
ОК 4	Сучасні методи викладання у вищій школі	3 / 90	Залік
	Всього за цикл:	20 / 600	
<i>1.2. Цикл дисциплін, що забезпечують спеціальні (фахові) компетентності аспіранта</i>			
ОК 5	Актуальні питання історії України	6 / 180	екзамен, залік
ОК 6	Всесвітня історія: методологічні та історіографічні проблеми	6 / 180	екзамен
	Всього за цикл:	12 / 450	
<i>1.3. Цикл практичної підготовки</i>			
ОК 7	Педагогічна практика	2 / 60	диф. залік
2. Вибіркові компоненти освітньої програми			
<i>2.1. Цикл дисциплін, що забезпечують загальні компетентності аспіранта</i>			
ВБ 1	Інформаційний пошук і робота з бібліотечними ресурсами	3 / 90	Залік
ВБ 2	Академічна риторика	3 / 90	Залік
ВБ 3	Промоція наукового продукту та управління проектами	3 / 90	Залік
ВБ 4	Сучасні інформаційні технології	3 / 90	Залік
ВБ 5	Реєстрація прав інтелектуальної власності	3 / 90	Залік
	Всього за цикл:	9 / 270	
<i>2.2. Цикл дисциплін, що забезпечують спеціальні (фахові) компетентності аспіранта</i>			
ВБ 6	Давня і середньовічна історія України: історіографічний та джерелознавчий аспекти	3 / 90	Залік
ВБ 7	Світ у ХІХ – ХХ століттях: феномен модернізації	3 / 90	Залік
ВБ 8	Методика дослідження пам'яток археології	3 / 90	Залік
ВБ 9	Індивід і соціум в європейській цивілізації	3 / 90	Залік
ВБ 10	Тематич. курс з магістерської програми за вибором	3 / 90	Залік
	Всього за цикл:	6 / 180	
	Всього за освітню програму	49 / 1470	

**Тематика перспективних досліджень
із спеціальності «032 Історія та археологія»**

1. Давньоруські поселення Волині.
2. Волинь у складі Великого князівства Литовського: політичні, соціально-економічні, культурні процеси.
3. Українські землі в європейській геополітиці в добу середньовіччя.
4. Волинь у складі Речі Посполитої: політичні, економічні, етнічні, культурні процеси.
5. Україна за ранньомодерної та новітньої доби: суспільство, політика та культура.
6. Історична топографія населених пунктів західних областей України.
7. Аграрна трансформація на Волині та Україні в новітню добу.
8. Український національно-визвольний рух у ХХ ст.
9. Функціонування радянської тоталітарної системи в Україні (1917-1991 рр.)
10. Українські політичні партії та громадські організації в Західній Україні у 20-30-х рр. ХХ ст.
11. Культурно-мистецькі і церковно-релігійне життя в Україні у ХХ - на початку ХХІ ст.
12. Повсякденне життя населення Волині у ХХ — на початку ХХІ ст.
13. Українсько-польські відносини першої половини ХХ ст. в історичній пам'яті.
14. Міжетнічні відносини на Західній Україні напередодні та в роки Другої світової війни.
15. Питання українсько-польської співпраці у діяльності українських партій Другої Речі Посполитої.
16. Становлення і розвиток історичного пам'яткознавства України у ХІХ – на початку ХХІ ст.,
17. Вивчення й збереження національної культурної спадщини (ХІХ - початок ХХІ ст.)
18. Розвиток теорії українського музейництва у кінці ХІХ - на початку ХХІ ст.
19. Історія вітчизняного музейництва.
20. Модернізаційні процеси у Центрально-Східній Європі наприкінці ХІХ - першій половині ХХ ст.
21. Російсько-австрійське пограниччя (кінця ХVІІІ - початку ХХ ст.) : соціально-культурні взаємини.
22. Феномен домодерного містечка в історії Центрально-Східної Європи.
23. Соціально-етнічні процеси в Центрально-Східній Європі (кінець ХVІІІ - середина ХХ ст.)

15. Анотації дисциплін

Іноземна мова

Мета навчальної дисципліни: вивчення особливостей функціонування іноземної мови у науковій писемній комунікації, засвоєння специфіки академічного письма через ознайомлення із сучасними оригінальними науковими текстами різних жанрів, виявлення їхніх структурних, змістових, мовних, комунікативних і риторичних рис; удосконалення умінь і навичок продукувати якісні тексти фахового спрямування іноземною мовою, грамотно їх оформлювати для підвищення ефективності науково-дослідницької діяльності аспіранта.

Аспірант повинен знати: іноземну мову на рівні не нижче B2; основні прийоми пошуку та аналізу наукової інформації; основи теорії дискурсу та тексту; структурно-композиційні, мовні, комунікативні та риторичні особливості різножанрових текстів українського наукового дискурсу.

Після закінчення курсу аспірант повинен вміти: усвідомлено розуміти специфіку іноземного наукового дискурсу і його основних жанрів; ефективно використовувати іноземну мову для здобуття і передавання фахової інформації; самостійного критично мислити, аналізувати і синтезувати, оцінювати здобуту інформацію; анотувати та реферувати іноземну і україномовну літературу за фахом іноземною мовою; репрезентувати результати власних наукових досліджень іноземною мовою у писемній формі, складати план-конспект, готувати слайди презентацій; продукувати і грамотно оформлювати різножанрові наукові тексти іноземною мовою (тези, статті, анотації, реферати, розділи дисертацій) відповідно до сучасних вимог; демонструвати високу культуру академічного письма.

Планування та стандарти наукової діяльності

Мета навчальної дисципліни: “Планування та стандарти наукової діяльності” – підготувати науковця, який володів би необхідними знаннями і навичками проведення наукових досліджень, написання наукових праць, виступів на наукових зібраннях, базовими знаннями та основам системних досліджень проблем.

Змістові модулі: Курс складається з двох модулів. У першому змістовому модулі аспіранти знайомляться із стандартами наукової діяльності, її особливостями, принципами побудови ефективних стратегій, вивчають особливості сприймання інформації аудиторією. У межах навчальної дисципліни ознайомлюються з структурою та форматом кваліфікаційної роботи, наукового звіту, статті, державними вимогами до оформлення наукових робіт і наукових звітів, вимогами до підготовки кваліфікаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії.

У другому змістовому модулі до програми включені питання про головні аспекти планування дослідження, структуру дослідницької пропозиції, технологію проведення інформаційного пошуку для обґрунтування актуальності дослідження, технологію написання огляду

літератури. Опрацювання даного матеріалу дозволяє аспірантам сформувати навички складання дослідницької пропозиції.

Філософія та методологія науки

Мета курсу: розкрити сутнісні характеристики науки, основоположні закономірності науково-пізнавальної діяльності, структуру та методологію наукового знання.

Завдання курсу: сформувати фундаментальні знання щодо змісту та сутності логіки, методології та методики наукових досліджень; розкрити сутність теорії пізнання, та історичні етапи її розвитку; ознайомити студентів із сутністю науки, як інституційної форми наукового дослідження; сформувати концептуальне уявлення про особливості сучасного розвитку науки; навчити ідентифікувати методологічні проблеми наукової творчості; розвинути у студентів навички щодо методики здійснення науково-дослідницької діяльності.

Зміст курсу. Наукове та позанаукове знання. Різноманіття форм знання. Наукове знання як система, його особливості та структура. Співвідношення науки і філософії. Специфіка поняттєвого апарату філософії і науки. Статус науковості філософії. Класифікація наук. Функції науки в житті суспільства. Генеза науки і проблема періодизації її історії. Наука у власному розумінні: головні етапи становлення. Виникнення дисциплінарно організованої науки. Технологічне застосування науки.

Рівні і форми наукового пізнання. Емпіризм і схоластичне теоретизування. Структура і функції наукової теорії. Єдність емпіричного і теоретичного, теорії і практики. Основи науки і їх структура. Ідеали і норми дослідження. Динаміка наукового знання: моделі зростання. Формування первинних теоретичних моделей і законів. Становлення розвинутої наукової теорії. Диференція та інтеграція наук.

Метод і методологія. Класифікація методів. Основні моделі співвідношення філософії та окремих наук. Функції філософії у науковому пізнанні. Загальнонаукові методи і прийоми дослідження. Методи емпіричного дослідження. Методи теоретичного пізнання. Загальнологічні методи і прийоми дослідження. Розуміння і пояснення.

Наукова традиція. Виникнення нового знання. Евристичний потенціал науки. Наукові революції як перебудова основ науки. Глобальні революції і зміна типів наукової раціональності. Головні характеристики сучасної, постнеокласичної науки. Освоєння саморозвитку синергетичних систем і нові стратегії наукового пошуку. Глобальний еволюціонізм і сучасна наукова картина світу. Осмислення зв'язків соціальних і внутрішньо наукових цінностей як умова сучасною розвитку науки. Сцієнтизм і антисцієнтизм. Роль науки у подоланні сучасних глобальних криз.

Роль філософії у формуванні наукових знань про суспільство. Ідея створення «нової науки» (Ф. Бекон, Р. Декарт). Як можливе наукове знання? (І. Кант). Філософія як «наука наук» (Г. Гегель). Наука – «сама собі філософія» (О. Конт). Наука як «загальний духовний продукт суспільного

розвитку» (К. Маркс). Науки про природу і науки про культуру (В. Дільтей, В. Віндельбанд, Г. Ріккерт). Методологія соціальних наук і «розуміюча соціологія» М. Вебера. Наука і науковий метод. Філософська герменевтика і гуманітарне знання (Г. Гадамер). Особливості сучасного соціального пізнання. Специфіка методів соціально-гуманітарних наук. Закономірності розвитку науки в сучасному світі.

Вимоги до знань і вмінь:

Знати: основоположні закономірності науково-пізнавальної діяльності, структуру і динаміку наукового знання; місце та функції науки в структурі сучасної цивілізації; філософсько-методологічні проблеми природничих та соціогуманітарних наук; систему наукових методів та їх класифікацію; специфіку емпіричного та теоретичного рівнів пізнання; духовно-етичні виміри сучасної наукової діяльності.

Вміти: розуміти специфіку науки як системи знання, форми духовного виробництва і соціального інституту; аналізувати закономірності розвитку науки, її структуру та рівні; розуміти основні методи та сутність сучасного стилю наукового пізнання; проектувати та здійснювати комплексні дослідження на основі цілісного системного світогляду та сучасних науково-методологічних підходів; реалізовувати стратегію наукового пошуку у відповідності до логіки наукового пізнання.

Сучасні методи викладання у вищій школі

Метою навчального курсу є оволодіння науково-педагогічними працівниками сучасними науковими здобутками в галузі дидактики та шляхами їх використання у вищих навчальних закладах.

Завдання курсу: з урахуванням сучасних підходів (системного, особистісно-діяльнісного, аксіологічного, компетентнісного, когнітивного, культурологічного, контекстно-розвивального технологічного, функціонально-діяльнісного) формувати теоретичну базу знань про сучасні інформаційні та комп'ютерно-комунікаційні технології викладання у вищій школі; розкрити основні історичні етапи становлення і розвитку системи вищої освіти в Україні та за кордоном; дати загальну характеристику сучасного освітнього простору вищої школи, перспективи його розвитку; визначити та проаналізувати специфіку професійної діяльності викладача у вищому навчальному закладі, формувати вміння створювати програмно-методичне, дидактичне забезпечення занять у вищій школі; виховувати відповідальне ставлення до професії, прагнення постійно займатися самоосвітою, саморозвитком, самовдосконаленням.

Курс «Сучасні методи навчання у вищій школі» спрямований оволодіння слухачами наступних компетентностей: здатність організовувати та визначати цілі і завдання власної та колективної педагогічної діяльності, забезпечувати ефективне їх виконання; здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у професійно-педагогічній діяльності, що передбачає застосування сучасних комунікативно-інформаційними та комп'ютерних технологій; здатність розв'язувати комплексні проблеми організації

навчального процесу та приймати найбільш вдалі рішення у відповідності до педагогічних закономірностей, принципів виховання і навчання; здатність визначати та розв'язувати соціально значущі системні проблеми в галузі педагогічно-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке аналітичне осмислення педагогічної дійсності, визначення педагогічних дій у нестандартних педагогічних ситуаціях, перспектив розвитку вищої освіти в Україні.

Інформаційний пошук і робота з бібліотечними ресурсами

Мета курсу: сприяння формуванню науково-бібліографічної культури аспірантів, набуття навичок складання бібліографічних описів різних видів видань відповідно до вимог чинного національного стандарту ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис, бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання», міжнародного стандарту «ISO 690:2010. Information and documentation – Guidelines for bibliographic references and citations to information resources», різних міжнародних стилів оформлення бібліографічних посилань у наукових статтях в зарубіжних виданнях (MLA (Modern Language Association) style; APA (American Psychological Association) style; Chicago/Turabian style; Harvard style; ACS (American Chemical Society) style; AIP (American Institute of Physics) style; AMS (American Mathematical Society) style); ознайомлення з українськими та міжнародними системами складання бібліографічних описів.

Структура курсу: курс складається із двох змістових модулів. У першому змістовому модулі аспіранти вивчають вимоги до складання бібліографічного опису у списку використаних джерел до наукових робіт відповідно до вимог українських національних стандартів. Другий змістовий модуль присвячено розгляду особливостей оформлення бібліографічних посилань за міжнародними стандартами, стилями цитування, правил транслітерації латиницею бібліографічних описів українськомовних та російськомовних наукових джерел при публікації наукових статей у міжнародних виданнях, що входять до наукометричних баз даних Scopus, Web of Science та інших.

У результаті вивчення навчальної дисципліни аспірант повинен *знати*: загальні вимоги до складання однорівневого бібліографічного опису: використання скорочень, малої та великої літер, приписаної пунктуації, основні відмінності чинного стандарту від радянського ГОСТ 7.1-84; вимоги до складання багаторівневого бібліографічного опису (багатотомних, серіальних видань) та аналітичного бібліографічного опису (статей у журналах, розділів в книгах); особливості складання бібліографічного опису електронних ресурсів різних видів (статті на веб-сайтах, електронні версії книжкових видань, дописи у соціальних мережах, відеороліки з youtube тощо), аудіо-, відеовидань, архівних джерел; специфіку складання бібліографічних описів до наукових статей в журналах, що індексуються міжнародними наукометричними базами даних.

Академічна риторика

Курс «Академічної риторики» спрямований на вивчення способів підготовки та виголошення ораторської промови з метою певного впливу на аудиторію, аналіз різних сторін мовленнєвої комунікації, що передбачає розгляд мовних ролей співрозмовників, тактики їх мовленнєвої поведінки, різноманітних прийомів впливу на співрозмовника

Мета: сформувати компетенції у царині практичної риторики, що передбачає розвиток в аспірантів практичних навичок успішного проведення переговорів, виступів перед будь-якою аудиторією; формування умінь побудови коректних аргументацій, успішного проведення різних видів суперечок, засвоївши універсальні технології переконання; вміння вести розгорнений монолог (лекцію) з фахової проблематики, конструктивну бесіду; застосовуючи прийоми логічного аналізу, грамотно витлумачувати правові документи; уміти застосовувати методи логіки та риторики для дослідження наукових проблем у галузі економічних наук.

Предмет: основи теорії та практики аргументації

Змістові модулі: Специфіка та типи публічних виступів. Топіка. Поняття про аргументацію та критику. Види аргументації за схемою, за структурою. Види аргументів. Прийоми впливу на співрозмовника. Компоненти ораторської промови. Виразність тексту. Виголошення ораторської промови .

Промоція наукового продукту та управління проектами

Показники успішності наукової діяльності. Форми результатів наукової діяльності. Засоби промоції (просування) наукового продукту: візуалізація, публікація, представлення на конференційних заходах та виставках, забезпечення присутності і доступності в інтернет-просторі, пошук замовника та/або інвестора (грантодавця), реєстрація (патентування) тощо. Кількісні та якісні характеристики результатів діяльності науковця. Суб'єкти та об'єкти наукометричних оцінок, джерела наукометричної інформації. Наукометричні інструменти. Міжнародні стандарти наукометрії. Фактори рейтинговості наукової публікації. Порядок підготовки публікації до рейтингового видання. Порядок реєстрації наукового продукту як об'єкта права інтелектуальної власності.

Особливості проектів у науковій сфері. Методологія управління науково-дослідницькими проектами. Джерела фінансування наукових проектів: програми МОН України та Державного фонду фундаментальних досліджень, програми ЄС (Горизонт 2020, Ерасмус+), урядові програми розвинутих країн світу, ресурси громадських неурядових організацій, академічно-приватне партнерство. Алгоритм та методика підготовки проектних пропозицій (грантової заявки). Етапи життєвого циклу наукового проекту. Особливості створення та розвитку проектних команд. Технічні та організаційні аспекти реалізації наукового проекту. Проблеми просування

наукового продукту на ринки: науково-технологічні парки, створення стартапів, бізнес-інкубація.

Аспіранти повинні *знати*: способи промоції наукового продукту, види наукового продукту, критерії якісної та кількісної оцінки наукового продукту, алгоритм підготовки і просування наукової публікації, джерела фінансування наукових досліджень, порядок підготовки науково-дослідних проектних заявок, методологію реалізації науково-дослідного проекту.

Аспіранти повинні *вміти*: візуалізувати результати наукової роботи, визначати орієнтовний якісний рівень наукового продукту (публікації, розробки, теорії тощо), здійснювати пошук потенційних інвесторів (грантодавців) та партнерів, підготувати і оформити науковий продукт, забезпечити присутність і доступність завершеного наукового продукту для потенційних користувачів (споживачів) на прийнятних для розробника умовах, оформити і подати проектну (грантову) пропозицію.

Сучасні інформаційні технології

Мета навчальної дисципліни: отримання практичних знань про роботу комп'ютерів і мобільних пристроїв. Вивчення типових уразливостей та загрози безпеці (шкідливе ПЗ, фішинг, спуфінг і соціальна інженерія). Застосування отриманих навичок та знань для налаштування комп'ютерів, мобільних пристроїв і ПЗ, а також для пошуку і усунення можливих несправностей. Розвиток навичок вирішення проблем, використовуючи обладнання та інструмент моделювання мережевої конфігурації Cisco Packet Tracer.

Попередні вимоги:

Аспірант повинен знати: основи побудови сучасних комп'ютерних систем, архітектуру сучасних ЕОМ та операційних систем, апаратні та програмні засоби сучасних комп'ютерних систем, основи комп'ютерної схемотехніки та електроніки, основи комп'ютерних мереж передачі даних, англійську мову на рівні читання технічної документації.

Аспірант повинен вміти: користуватися сучасними комп'ютерними системами, використовувати основні програмні засоби для роботи з мережею Інтернет, користуватися сучасними методами пошуку інформації.

Змістові модулі:

Персональний комп'ютер. Лабораторні процедури та використання інструментів. Основи профілактичного обслуговування та усунення неполадок. Операційні системи. Портативні комп'ютери та мобільні пристрої.

Принтери і сканери. Мережеві технології. Безпека комп'ютерних систем.

Реєстрація прав інтелектуальної власності

Принципи правової охорони інтелектуальної власності в Україні. Об'єкти та суб'єкти права інтелектуальної власності. Класифікація об'єктів права інтелектуальної власності України. Життєвий цикл об'єкта права інтелектуальної власності. Законодавство України про інтелектуальну

власність. Органи, установи та організації, що мають безпосереднє відношення до охорони прав інтелектуальної власності. Алгоритм реєстрації об'єктів інтелектуальної власності у структурних підрозділах Державної служби інтелектуальної власності: ДП «Український інститут інтелектуальної власності» та ДО «Українське агентство з авторських і суміжних прав». Охоронний документ, патентна інформація, патентні дослідження. Особливості охорони і набуття прав на різні категорії об'єктів права інтелектуальної власності. Передача прав на об'єкти інтелектуальної власності. Ліцензійні договори та їх види.

Аспіранти повинні *знати*: інституційну і правову структури системи охорони інтелектуальної власності в Україні; алгоритм правової охорони об'єктів патентного права (винаходів, корисних моделей, промислових зразків, сортів рослин, порід тварин), засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту (торговельних марок, фірмових найменувань, географічних зазначень), нетрадиційних об'єктів права інтелектуальної власності (топографій інтегральних мікросхем, комерційних таємниць, раціоналізаторських пропозицій), об'єктів авторського права і суміжних прав; права та обов'язки власників охоронних документів на об'єкти права інтелектуальної власності.

Аспіранти повинні *вміти*: ідентифікувати результати інтелектуальної, творчої діяльності людини, що підпадають під охорону правом інтелектуальної власності; визначати, до якої категорії об'єктів права інтелектуальної власності належить той чи інший об'єкт; здійснювати реєстрацію та набувати права на різні категорії об'єктів права інтелектуальної власності; реалізовувати, комерціалізувати та захищати свої права інтелектуальної власності

Актуальні питання історії України

Мета курсу: ознайомити з найбільш актуальними та дискусійними питаннями історії України, проаналізувати їх та розкрити з позицій сучасного наукового бачення.

Завдання курсу: Забезпечити засвоєння основної історіографічної термінології, методичних прийомів аналізу історичних праць, сформувати вміння формулювати наукову проблему та розв'язувати її керуючись принципами історизму та об'єктивності.

Зміст курсу: Особливості геополітичного становища та його вплив на історію України. Проблема етногенезу української спільноти. Слов'янська проблема. Передумови виникнення Давньоруської держави. Норманська теорія у контексті державотворення у східних слов'ян. Галицьке і Волинське князівства – причини та процес об'єднання. Особливості та основні етапи литовсько-польської доби в Україні. Джерела формування українського козацтва та його соціальна природа. Українські землі у складі Речі Посполитої: політичне становище, етносоціальні та культурні процеси. Державотворчі процеси в Україні в ході національно-визвольної війни українського народу середини XVII ст. Соціальні та національні рухи в

Україні в нові часи. Ключові проблеми історії України періоду Української революції 1917–1920 рр. Дискусійні питання історії України 20–30-х рр. ХХ ст. Україна у Другій світовій війні. Проблеми повоєнного розвитку УРСР у повоєнні роки. Специфіка та особливості суспільного розвитку України у 60-х – першій половині 80-х рр.. ХХ ст. Спроба «оновлення Союзу» та розвал радянської імперії. Основні проблеми історичного розвитку України в умовах незалежності.

Всесвітня історія: методологічні та історіографічні проблеми

Мета курсу: Сформувати в аспірантів системні знання про сучасні методи історичного пізнання. Розглянути основні напрями та школи в сучасній світовій історіографії, їх вклад в еволюцію історичного знання, ознайомити аспірантів з дискусійними проблемами всесвітньої історії (від античності до сьогодення) на основі праць вітчизняних та зарубіжних дослідників.

Завдання курсу: зміцнити навички аналізу історичних праць на предмет їхньої приналежності до методологічних напрямів і шкіл, виробити уявлення про розвиток і трансформацію науково-історичних знань, засвоїти спеціальну термінологію та методи історіографічного пізнання.

Зміст курсу: В межах курсу вивчаються уявлення про систему методів історичного пізнання, які склалися у сучасній науці, аналізуються теорії історичного процесу в контексті зміни наукової парадигми й образу історії від давнини до наших днів, сучасний стан теоретичних підстав історіографії в її різних формах і напрямках.

У розгляд включено три основні блоки:

1. Етапи складання історичних теорій і методів вивчення всесвітньої історії: Зародження історичної свідомості. Міфологічна історія. Антична історіографія. Теологічна історіографія європейського середньовіччя. Історична думка європейського Ренесансу, Бароко і Просвітництва. Поширення і здобутки позитивізму в історії. Диференціація історичного знання і спроби синтезу

2. Об'єкт, суб'єкт та рівні історичного пізнання: Об'єкт і предмет пізнання в історії. Поняття об'єкту та предмету пізнання в історії. Біологічне, антропологічне та соціальне в історичному пізнанні. Культура і цивілізація як способи репрезентації історії. Закон і закономірність в історії. Роль особи в історії. Особливості історії як об'єкту пізнання. Проблема історика як суб'єкта пізнання. Структура та рівні історичного пізнання. Етапи історичного пізнання. Методи науково-історичного пізнання.

3. Проблеми всесвітньої історії у сучасній історіографії (кін. ХХ – поч. ХХІ ст.): Модерністські течії в світовій історіографії: від марксизму до неопозитивізму. Наукова революція середини ХХ ст. та її впливи на історіописання. Формування постмодерних тенденцій в теоретичній історії. Теоретична історія ХХ і ХХІ століть. Історична антропологія. «Культурна історія». Історія повсякдення. Тендерна історія. Етнодемографічна історія. Інтелектуальна історія. Усна історія.

Давня і середньовічна історія України: історіографічний та джерелознавчий аспекти

Мета курсу: формування у аспірантів знань про основні підходи у вітчизняній та зарубіжній історіографії до висвітлення основних питань давньої та середньовічної історії України, надання інформації про основні джерела до вивчення історії України окресленої доби.

Завдання курсу. Проаналізувати узагальнюючі та спеціальні праці з давньої та середньовічної історії України, охарактеризувати основні джерела на основі яких досліджуються закономірності та особливості розвитку суспільної організації, господарства, матеріальної та духовної культури населення України окресленої доби.

Зміст курсу. Проблема етногенезу українського народу у вітчизняній та зарубіжній історіографії. Історіографія слов'янської проблеми. Київська Русь та Галицько-Волинська держава в українській та зарубіжній історіографії. Основні проблеми історії України другої половини XIV – першої половини XVII ст. у висвітленні вітчизняних та зарубіжних істориків.

Характеристика основних джерел для вивчення стародавнього населення України у кам'яну добу. Залізна доба на території України за речовими та писемними джерелами. Історичні джерела для вивчення давніх слов'ян. Давньоруські літописи як джерела для вивчення історії Київської Русі та Галицько-Волинської держави. Литовсько-Руська та Литовсько-Польська доба в світлі археологічних джерел. Вітчизняні та зарубіжні писемні джерела для вивчення історії України доби пізнього середньовіччя.

Світ у XIX–XX століттях: феномен модернізації

Мета курсу. Формування в аспірантів системних знань про світ та його історію періоду XIX–XX століть, та розуміння причин та особливостей модернізації, як феномену суспільного розвитку.

Завдання курсу. Засвоєння аспірантами основного фактичного, теоретичного та документального матеріалу, набуття вміння співставляти та аналізувати історію країн у контексті світової історії.

Зміст курсу. Головні тенденції розвитку світової історії у період XIX–XX століть. Аналіз факторів, що впливали на світові міждержавні взаємини, загалом на систему міжнародних відносин. Суспільні трансформації, політичні та економічні перетворення, модернізація. Впливи національно-культурного розвитку країн і народів на формування нових тенденцій у світовій політиці.

Вивчення дисципліни передбачає ознайомлення аспірантів з ключовими проблемами світової історії в період XIX–XX століть, які стали визначальними для політичного, економічного та культурного розвитку провідних країн світу та вплинули на формування системи міжнародних відносин. Вивчення курсу передбачає, також, аналітичне співставлення історичних фактів та подій, розвиток вміння акцентувати увагу на

особливостях історичних процесів, виділяти головні тенденції міжнародних взаємин, оволодіння понятійним апаратом.

Методика дослідження пам'яток археології

Мета курсу: ознайомлення аспірантів із методами дослідження археологічних пам'яток, специфікою їх застосування при проведенні археологічних розкопок і розвідок у польових умовах, формами лабораторного опрацювання здобутих матеріалів та їх інтерпретації для отримання наукової інформації.

Завдання курсу: Забезпечити вміння застосовувати на практиці різні методики археологічних досліджень, дати навички використання геоінформаційних та комп'ютерних технологій у польових дослідженнях.

Зміст курсу: Метод археологічних досліджень як комплекс прийомів і процедур, пов'язаних з виявленням та вивченням речових пам'яток. Об'єкти археологічних досліджень. Археологічні пам'ятки. Методи розвідки археологічних пам'яток. Археологічні розкопки. Методика розкопок ґрунтових та курганних могильників. Особливості методики розкопки поселень. Розкопки фортифікаційних і культових споруд. Методики дослідження археологічних комплексів. Культурно-хронологічна атрибуція та методика датування пам'яток. Польова фіксація та документація. Консервація, опис та обробка археологічних матеріалів.

Індивід і соціум в європейській цивілізації

Мета курсу: формування у студентів ґрунтовного комплексу знань і цілісного уявлення про західноєвропейську цивілізацію, як феномен та місце в ній окремого індивіда. Кожній епосі, яку переживала Західна Європа притаманний особливий тип соціуму. Водночас людська особистість в добу античності, середньовіччя, Відродження, нового та новітнього часу є складною психологічною та інтелектуальною структурою, яка формувалася на перетині епохальних, класових, групових та індивідуально-унікальних моделей свідомості і поведінки. Отже, одним із головних завдань курсу є створити «живий образ» людини європейця різних історичних епох.

Зміст курсу: основні чинники формування громадянського колективу античного суспільства та ознаки громадянства; взаємозв'язки економічних, політичних та воєнних факторів формування колективу громадян; еволюція уявлення про громадянський ідеал грецького та римського суспільства; загальні та особливі характеристики становища жінки в грецькій та римській цивілізаціях; особливості уявлення греків та римлян про оточуючий світ; особливості побуту та його впливів на людину та суспільство античності; динаміка і стан основних категорій населення; соціально-професійна структура західноєвропейського суспільства у добу середньовіччя та нового часу; зміни у світогляді людини в епоху середньовіччя та ранньомодерний час; характер відносин у середовищі соціальної верхівки; доба модернізації і повсякдення.

Курс передбачає оволодіння наступними компетенціями: вміння вивчати історичні процеси на макро- та макрорівнях; аналізувати і узагальнювати історичний матеріал, давати оцінку історичним подіям, постатям, явищам; опрацьовувати історичні джерела, історичну літературу та періодику; застосовувати набуті знання, навички та вміння в самостійній науковій та педагогічній діяльності; прослідковувати логіку розвитку того чи іншого вища і події; співставляти різні історичні явища та події, працювати з науковою літературою та виявляти тенденційність в інтерпретуванні історичних подій.

Педагогічна практика

У програмі педагогічної практики аспірантів висвітлюються організаційно-методичні засади практичної професійної підготовки аспірантів. Подано необхідні матеріали для навчально-методичного забезпечення практики аспірантів з метою опанування ними знаннями, вміннями та навичками педагогічної діяльності.

Метою педагогічної практики аспірантів є оволодіння аспірантами сучасними методами, формами та засобами навчання, формування у них на базі одержаних у вищому навчальному закладі знань із базових психолого-педагогічних дисциплін, професійних навичок та вмінь для вирішення конкретних навчально-виховних задач в умовах реального педагогічного процесу, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності. В результаті проходження педагогічної практики у аспірантів повинні бути сформовані конструктивні, організаторські, комунікативні й дослідницькі вміння викладача університету, необхідні для забезпечення провідних аспектів педагогічної діяльності: навчальної, методичної, виховної й дослідницької роботи

Викладачі: керують педагогічною практикою аспірантів/ керівник від кафедри (як правило, науковий керівник аспіранта).

Змістові модулі:

Змістовий модуль 1.

Навчальна діяльність аспіранта

- планування власної викладацької діяльності, підготовка до занять;
- проведення різних видів навчальних занять за розкладом у закріпленій академічній групі;
- проведення психолого-педагогічного аналізу відвіданих занять;
- виготовлення роздавального дидактичного матеріалу;
- перевірка письмових робіт студентів;
- проведення консультацій для студентів;
- підготовка і проведення одного позааудиторного заходу з предмету, що викладається.

Змістовий модуль 2.

Методична діяльність аспіранта

- ознайомлення аспірантів з особливостями організації освітнього процесу у вищому навчальному закладі (ознайомлення з освітньо-кваліфікаційною характеристикою фахівця, навчальним планом, розкладом занять тощо);

- ознайомлення з кредитно-модульною організацією курсу, що доручено викладати;

- ознайомлення зі змістом освіти з обраного фаху (навчальні програми з дисциплін та робочі програми з навчальних дисциплін, підручники, посібники, методичні рекомендації);

- участь аспірантів у засіданнях кафедр, методичних секцій, в роботі семінарів викладачів тощо;

- складання робочої навчальної програми курсу, що доручено проводити (тематичного плану і планів окремих занять, завдань для самостійної роботи, завдань для поточного, модульного і підсумкового видів контролю тощо);

- відвідування та аналіз занять викладачів кафедри та аспірантів.

Змістовий модуль 3.

Виховна діяльність аспіранта

- ознайомлення з організацією виховної роботи в університеті;

- ознайомлення з комплексним планом організаційно-виховної роботи в університеті, планом виховної роботи на факультеті, в академічній групі;

- виконання обов'язків помічника куратора академічної групи;

- планування виховної роботи в академічній групі;

- відвідання та аналіз виховних заходів, що проводять інші аспіранти;

- підготовка і проведення одного виховного заходу;

- психолого-педагогічного вивчення як особистості окремих студентів, так і колективу групи в цілому;

- складання психолого-педагогічної характеристики академічної групи.

Змістовий модуль 4.

Науково-дослідна діяльність аспіранта

- виконання індивідуальних дослідницьких психолого-педагогічних завдань протягом педпрактики та складання відповідного звіту ;

- участь у роботі методологічних семінарів кафедр.